

LBRIS

We know
books

Ioan Slavici

POVEȘTI

CUPRINS

Zâna Zorilor	5
Florița din codru	55
Ileana cea șireată	80
Doi feți cu stea în frunte	93
Păcală în satul lui	106
Petrea prostul	126
Limir-împărat	159
Băiet sărac	187
Stan bolovan (Variantă)	210
Rodul tainic	224
Negru-împărat	235
Nărodul curții	250

ZÂNA ZORILOR

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti. A fost odată un împărat, un împărat, mare și puternic; împărăția lui era atât de mare, încât nici nu se știa unde se începe și unde se sfârșește.

Unii ziceau că ar fi fără de margini, iară alții spuneau că țin minte de a fi auzit din bătrâni că s-ar fi bătut odinioară împăratul cu vecinii săi, din care unii erau și mai mari, și mai puternici, iară alții mai mici și mai slabi decât dânsul.

Despre împăratul acesta a fost mers vorba cât e lumea și țara cum că cu ochiul cel de-a dreapta tot râde, iară cu cel de-a stânga tot lăcrămează neîncetat. În zadar se întreba țara că oare ce lucru să fie acela, că ochii împăratului nu se pot împăca unul cu altul. Dacă mergeau voinicii la împăratul ca să-l întrebe, el zâmbea a râde și nu le zicea nimic. Așa rămase vrajba dintre ochii împăratului o taină mare, despre care nu știa nimeni nimic, în afară de împăratul.

Crescură feciorii împăratului. Ce feciori! Ce feciori! Trei feciori în țară ca trei luceferi pe cer!

Florea, cel mai bătrân, era de un stângen de înalt, cu niște umeri, încât nu l-ai putea măsura cu patru palmi cruciș.

Cu totul alta era Costan: mic de statură, îndesat la făptură, cu brațul de bărbat, cu pumnul îndesat.

Al treilea și cel mai tânăr fecior al împăratului e Petru: înalt, dar subțire, mai mult fată decât fecior. Petru nu face multă vorbă: el râde și cântă, cântă și râde de dimineață până în seară.

Numai câteodată-l vede omul mai întunecat, dă cu mâna pletele în dreapta și în stânga de pe frunte, și atunci ți se pare că vezi un bătrân din sfatul împăratului.

– Măi, Floreo, tu ești acuma mare; du-te și întreabă pe taica pentru ce-i plânge lui un ochi, iar altul râde pururea.

Așa zise Petru către frate-său Florea într-o bună dimineață. Dar Florea nu s-a dus: el știa încă de mic că împăratul se supăra dacă-l întreba cineva de astă treabă.

Tot așa o păți Petru și cu frate-său Costan.

– Nu cutează niciunul; lasă c-oi cuteza eu, zise la urmă Petru.

Vorba fu zisă; lucrul fu gata. Petru merse ca să întrebe.

– Oarbă-ți fie mumă-ta! Ce treabă ai tu de aceea?! îi zise împăratul mânios și-i dete o palmă pe de-a dreapta și alta pe de-a stânga.

Petru se duse supărat și spuse fraților săi cum a pățit-o cu tatăl său.

De când a întrebat Petru de treaba ochilor se părea cum că ochiul cel din stânga plânge mai puțin, iară cel de-a dreapta râde mai mult.

Petru își întări inima și mai merse o dată la împăratul. „O palmă e o palmă și două-s două!”

Gândi și făcu.

O păți din nou, cum a mai pățit-o.

Ochiul cel din stânga lăcrăma acuma numai din când în când, iară cel din dreapta se părea a fi înjunit cu zece ani.

„Dacă e treaba așa, gândi acum Petru, apoi știu eu ce-oi face. Atâta mă duc, atâta întreb, atâta rabd la palmi, până ce nu vor râde amândoi ochii.”

A zis-o, a și făcut-o! Petru nu zicea nimic de două ori.

– Fătul meu, Petru! zise împăratul, acuma mai blând și râzând cu amândoi ochii. Eu văd cum că ție nu-ți iese grija din cap; ți-oi spune dar treaba cu ochii mei. Vezi, ochiul acesta râde de bucurie când văd că am așa trei feciori ca voi; iar celălalt plânge pentru că mă tem că voi nu veți fi în stare să împărățiți în pace și să apărați țara de vecinii cei vicleni. Dacă-mi veți aduce însă apă de la fântâna Zânei Zorilor, ca să mă spăl cu ea pe ochi, îmi vor râde amândoi ochii, căci voi știți că am feciori voinici, pe care mă pot răzema.

Așa zise împăratul. Petru-și luă pălăria de pe prispă și se duse să spună fraților săi ce-a auzit.

Feciorii împăratului se puseră la sfat și gătiră lucrul pe scurt, cum se cade între frații cei buni.

Florea, cel mai bătrân dintre cei trei, se duse în grajd, alese calul cel mai bun și mai frumos, puse șaua pe el și apoi luă „ziua bună” de la casă și masă.

– Mă duc – zise către frații săi –, și dacă nu voi veni într-un an, o lună, o săptămână și o zi cu apa de la fântâna Zânei Zorilor, să vii tu, Costane, după mine.

Se duse.

Trei zile și trei nopți Florea nu mai stătu; calul zbură ca năluca peste munți și peste văi până ce n-ajunse la marginile împărăției.

Jur-împrejur pe lângă împărăție era o prăpastie adâncă și peste această prăpastie o singură punte. La puntea asta mai stătu Florea o dată să privească înapoi, apoi să ieie „ziua bună“ de la țară.

Ferească Dumnezeu și pe sufletul păgân de aceea ce văzu Florea acuma, când era să plece mai departe. Un balaur! dar balaur cu trei capete, cu niște fețe grozave, cu o falcă-n cer, cu una în pământ.

Florea nici nu mai așteptă ca balaurul să-l scalde în văpaie, ci dete pinteni la cal și se duse ca și când nici n-ar fi fost aici.

Balaurul suspină o dată și pieri fără de urmă.

Trecu o săptămână! Florea nu mai veni; trecură două; de Florea nu se mai auzea nimic. Trecu o lună; Costan începu a alege între cai. Când crăpară zorile după un an, o lună, o săptămână și o zi, Costan se sui pe cal, își luă „ziua bună“ de la frate-său mai mic.

– Să vii și tu, dacă voi pieri și eu, zise și se duse cum s-a fost dus frate-său.

Balaurul de la punte era acum mai înfricoșat, capetele lui erau mai îngrozitoare și fuga voinicului mai repede.

Nu se mai auzi de amândoi frații; Petru rămase singur.

– Mă duc și eu în urma fraților mei, zise el într-o zi către tatăl său.

– Apoi mergi cu Dumnezeu, îi zise împăratul, doară vei avea mai mult noroc decât frații tăi.

Și cel mai tânăr fecior al împăratului luă dară „ziua bună“ și porni către marginea împărăției.

Pe puntea cea mare stătea acum un balaur și mai mare, și mai grozav, cu fălcile și mai înfricoșate și mai deschise. Balaurul avea acuma nu trei, ci șapte capete.

Petru stătu în loc când văzu dihania asta înfricoșată.

– Feri din cale! strigă apoi. Balaurul nu feri. Petru mai strigă o dată și încă de a treia oară; după aceea se repezi la el cu sabia scoasă.

Îndată i se întunecă cerul de nu văzu altă decât foc! Foc în dreapta, foc în stânga, foc pe dinainte, foc pe dinapoi. Balaurul arunca la foc din toate șapte capetele.

Calul începu a horcăni și a se arunca în două picioare, încât voinicul nu putea să lupte cu sabia.

– Stai! c-așa nu-i bine! zise el, și se coborî de pe cal. În mâna stângă calul, în mâna dreaptă sabia.

Nici așa nu merse: Făt-Frumos nu vedea altă decât foc și văpaie.

– Acasă după alt cal mai bun! zise Petru, încălecă și se duse, ca iarăși să vină.

Când sosi acasă, îl aștepta lăptătoarea sa, Baba Birșa, în poarta curții.

– Hei, fătul meu Petru! am știut cum că iară ai să vii, fiindcă n-ai plecat bine.

– Cum să fi plecat dară? întrebă Petru pe jumătate supărat, pe jumătate trist.

– Vezi, dragul meu Petru, începu a-l învăța acuma baba, nu vei putea merge la fântâna Zânei Zorilor decât dacă vei călări pe calul pe care a călărit tatăl tău, împăratul, în tinerețea sa; mergi, întreabă unde și care e calul acela, după aceea încălecă și te du.

Petru mulțumi de învățatură și apoi se duse ca să întrebe de treaba calului.

– Neagră-ți fie lumina! se răsti acuma împăratul. Cine te-a învățat ca să mă întrebi tu pe mine așa? Cu de-a bună samă vrăjitoarea cea de Birșa. Ai tu minte? Au trecut cincizeci de ani de când am fost eu june: cine știe pe unde au putrezit oasele murgului meu de atuncea?! În podul grajdului îmi pare cum că mai e o curea din frâu. Atâta am, și mai mult nimic, din cal.

Petru ieși supărat și spuse babei cum și ce.

– Așteaptă numai! strigă baba râzând de bucurie. Dacă stă lucrul așa, apoi stă bine. Du-te și adă bucata din frâu. Doară voi ști eu face un lucru cu cale din ea!

Podul era plin de frâie, de șei și de curele. Petru alese cele mai roase, mai ruginite și mai neîngrijite și le duse babei, ca să facă precum a fost zis. Baba luă frâiele, le afumă cu fum de tămâie, zise peste ele o zicală din cuvinte mărunțele și grăi după aceea către Petru:

– Ia frâiele și dă cu ele de poarta casei.

Petru făcu precum i se zise ca să facă.

Vraja babei a fost bună. Abia dete Petru cu frâiele de poartă, se și întâmplă... nu știu cum... un lucru înaintea căruia Petru stete uimit... Un cal stătea înaintea lui, decât care lumea n-a văzut mai frumos, cu o șa plină de aur și pietre scumpe, cu niște frâie la care să nu privești, că-ți pier lumina ochilor.

Frumos cal, frumoasă șa și frumoase frâie pentru Făt-Frumos.

– Sări, voinice, în spatele Murgului, strigă baba făcând cruce peste cal și călăreț; mai zise apoi o zicală de câteva cuvinte și intră în casă.

După ce Petru sări pe cal, sâmțea cum că de trei ori este mai puternic în braț și de atâtea ori mai pietros la inimă.

– Să te ții bine, stăpâne, c-avem cale lungă și trebuie să mergem iute.

Așa zise Murgul; dar și-a aflat voinicul!... Se duseră... se duseră, zburară – cum nu s-a dus și nici n-a zburat cal și voinic înainte de aceea.

Pe punte stătea acuma un balaur cum n-a mai stat, un balaur cu douăsprezece capete grozave, mai pline de văpaie!... Hei! dar și-a aflat voinicul! Petru nu se înspăimântă, ci începu a se sufleca la mâneci și a scuipa în palme:

– Feri din cale!

Balaurul începu a scuipa foc.

Petru nu mai făcu dară multă vorbă, ci scoase sabia și se grăbi să se repeadă spre punte.

– Stai! stâmpără-te! stăpâne, grăi acuma Murgul, fă cum zic: înțepenește-te cu pintenii la mine în brâu, scoate sabia și stai gata, că avem să sărim peste punte și balaur. Când vei vedea apoi că suntem tocmai pe deasupra balaurului, taie capul cel mai mare, șterge cu mâneca sabia de sânge și o bagă în teacă, ca să fii gata pe când ajungem la pământ.

Petru strânse din pintoni, scoase sabia, tăie capul, șterse sângele, băgă fierul în teacă și fu gata pe când sâmți pământul sub picioarele calului.

Așa trecură puntea.

– Să mergem mai departe, începu Petru vorba după ce mai privi o dată îndărăt la țara sa.

– Să mergem! îi răspunse Murgul. Numai spune-mi acum, stăpâne, cum să mergem? Să mergem ca vântul? Să mergem ca gândul? Să mergem ca dorul? Sau să mergem chiar ca blestemul?...

Petru privi înainte și nu văzu alta decât cer și pământ... un pustiul la a cărui vedere i se ridicară perii în vârful capului.

– Să mergem tot una după alta, nici prea tare să nu ne obosim, nici peste măsură să nu ne întârziem. Zise, apoi merseră... o zi ca vântul, una ca gândul, una ca dorul și una ca blestemul până ce n-ajunseră, în crepetul zorilor zilei a patra, la marginea pustiului.

– Stai acumă!... Dă în pași!... Să văd ce n-am mai văzut, strigă, Petru ștergându-se la ochi ca omul care se trezește din somn, sau ca acela care vede ceva și-i pare că numai îi pare.

Naintea lui Petru se întindea o pădure de aramă... cu copaci, pomi și poame de aramă, cu frunze de aramă, cu tufișuri, iarbă și flori care de care mai frumoasă, tot de aramă...

Petru stătu și privi cum privește adecă omul care vede ce n-a mai văzut și despre ce n-a mai auzit.

Intră în pădure.

Florile de pe marginile căii începură a se lăuda și a îndemna pe Petru ca să le rupă și să-și facă cunună din ele...

– Ia-mă pe mine, că eu-s mai frumoasă și dau putere celui ce mă rupe, zicea una.

– Ba ia-mă pe mine, că cine mă pune în pălărie, pe acela-l iubește cea mai frumoasă nevestă din lume, zicea alta.

Și iarăși se mișca alta... și alta... care de care mai frumoasă și mai dulce la vorbă, până ce l-ademeniră pe Petru ca să le rupă.

Murgul sări în lături când văzu că stăpânul său se pleacă după flori.

– Pentru ce nu rămâi în pace?! zise Petru cam cu răstita.

– Nu rupe, că nu e bine să rupi! zise Murgul sfătos.

– Pentru ce să nu fie bine?

– Pe florile acestea zace blestemul: cine rupe din ele, acela are să se lupte cu Vâlva Pădurii!

– Ce Vâlvă?

– Acum dă-mi pace! Ascultă de mine: privește la flori; nu rupe însă din ele, ci rămâi în pace.

Așa zise calul, și merseră în pași mai departe.

Petru o știa din pățite cum că e bine s-asculte de Murgul; își rupse dar gândul de la flori. În zadar însă! Dacă se pune odată necazul pe capul cuiva, nu scapă de el de s-ar și feri din toate puterile... Florile tot i se îmbiau, și el tot întruna slăbea din inimă.

– Fie ce e dat să fie! zise Petru de la o vreme. Barem voi vedea și Vâlva Pădurilor. Să văd ce e, cu cine am de lucru. Dacă-mi va fi ursita să mor de ea, voi muri și așa: dacă nu, apoi scap... să fie o sută și o mie de iele! Se puse apoi la rupt flori.

– N-ai făcut bine! zise acumă Murgul plin de grijă. Dacă ai făcut-o însă, e făcută! te încinge acumă și fii gata de luptă, că acuși vine Vâlva!

Abia rosti Murgul vorba, abia fu Petru gata cu cununa, până ce și începu un vânt ușor din toate părțile... Din vânt se făcu vifor... Viforul crescă... crescă până ce nu se văzu alta decât întuneric și noapte... și iară numai noapte și întuneric... Lui Petru îi părea cum

că a luat cineva lumea în spate și a încărcat-o la fugă cu ea, așa se cutremura pământul sub el.

– Frică ți-e? întrebă Murgul scuturând din coamă.

– Ba! răspuse Petru, întărindu-se pe inimă, deși spatele începu a-i furnica. Dacă e acuma așa, apoi fie cum e!

– Nici nu-ți fie frică! începu a-l îndemna Murgul. Ia frâul de la mine din cap și umblă ca să-nfrâni Vâlva cu el.

Alta nu mai zise, căci Petru nici nu avu timp să desfrâne cum se cade, până ce și ajunse Vâlva la ei...

Petru nu putea privi la ea, așa era de grozavă și de înfricoșată.

Cap n-are, dar nici fără de cap nu e...

Prin aer nu zboară, dar nici pe pământ nu umblă... Are coamă ca și calul, coarne ca și cerbul, fața ca ursul, ochii ca dihorul și trupul e de toate, numai de ființă nu... Așa era Vâlva când se repezi către Petru.

Petru se sprijini în fiare, se ridică în picioare și începu a lucra când cu sabia, când cu brațul, iară sudorile mergeau după el ca pârâul.

Trecu o zi și o noapte; lupta nu mai ajunse la capăt.

– Stai!... Să ne mai întărim oleacă! zise Vâlva răsufând cu greu.

Făt-Frumos lăsă spada în jos.

– Nu sta! strigă Murgul cu grăbita.

Petru iarăși începu a lucra din toate puterile.

Vâlva rânchează acuma o dată ca și calul, apoi urlă ca lupul și se repezi din nou la Petru.

Lupta mai curse o zi și o noapte, și mai înfricoșată ca până acum. Petru sâmțea cum că abia se mai poate mișca de obosit ce era.

– Stai, acuma, că văd că am cu om de lucru! Stai, zise. Vâlva și de-a doua oară. Stai! Să ne împăcăm.

Petru se lupta mai departe, deși abia mai putea răsufli.

– Nu sta! vorbi Murgul.

Dar nici Vâlva nu se mai repezi ca până acuma, ci începu a se purta mai cu cale și treabă, cum se poartă adecă toate când nu mai sâmt putere în sine.

Așa curse lupta până-n zorile de-a treia zi. Când începură zorile a crepeți, Petru făcu ce făcu, destul că aruncă frâul în capul Vâlvei obosite... Deodată se făcu din Vâlva un cal, cel mai frumos din lume.

– Dulce-ți fie viața, că mă scăpași de la robie! zise acuma Vâlva, prefăcută în cal, și începu a se dezmierda cu Murgul.

Mai în urmă înțelese Petru din vorbă și cuvânt cum că Vâlva nu fusese decât un frate al Murgului, pe care l-a blestemat Sfânta Miercure, înainte de asta, cu atâtea și atâtea sute de ani.

Petru legă Vâlva de calul său, se sui pe ea și se puse din nou pe cale. Cum a mers? Nici nu e nevoie să spun. Repede a mers... până ce n-a ieșit din pădurea cea de aramă.

– Stați pe loc! Dați în pași, să văd ce n-am văzut! zise Petru încă o dată când ieșiră din pădurea cea de aramă.

Înainte de a se întindea acuma o pădure încă mai minunată decât cea de aramă, cu tufiș mai strălucitor,

cu flori mai frumoase și mai ademenitoare – el intra în pădurea cea de argint...

Florile începură a vorbi încă mai dulce, mai îndemător decât cele din pădurea de aramă.

– Să nu mai rupi din flori, zise Vâlva cea legată de Murgul, căci fratele-meu e de șapte ori mai puternic decât mine.

Nu se opri însă Făt-Frumos cel fără de frică! Abia trecu una, două până ce Petru și începu a rupe flori și a le împleti în cunună.

Se făcu vifor mai turbat, noapte mai neagră, pământul se cutremură mai tare decât în pădurea de aramă; Vâlva Pădurii de argint se repezi la Petru c-o grozăvie de șapte ori mai mare decât cum a fost în pădurea de aramă... Nici el nu fu însă leneș!... Lupta mai curse o dată trei zile și trei nopți; și-n crepetul zorilor zilei a patra Petru înfrână și pe a doua Vâlva.

– Dulce-ți fie fericirea, că m-ai scos de la robie! zise și astă-dată Vâlva... apoi se întinseră la cale, cum s-au mai întins și până acuma.

– Ho, stați pe loc!... Dați în pași!... Să văd ce n-am mai văzut încă! strigă călărețul, acuma de a treia oară. Puse după aceea palma pe ochi, fiindcă se temea că-i va pieri lumina de razele ce veneau din pădurea cea de aur.

El mai văzuse lucruri minunate, dar despre așa ceva nici nu a visat până acuma.

– Să stăm pe loc! că nu e bine, strigară caii deodată.

– Pentru ce să nu fie bine?! întrebă Petru.

– Tu iarăși ai să rupi din flori. Știu că nu te va răbda firea!... Și fratele nostru cel mai tânăr e de șaptezeci și șapte de ori mai puternic și mai grozav decât noi

toți laolaltă... Să înconjurăm dar pădurea! Așa vorbi Murgul.

– Ba nu! răspunse Petru, să mergem! Să le vedem pe toate, dacă am văzut ceva. N-aveți frică, nici eu n-am!

Nu e nevoie să spun cum că Petru iarăși a făcut făcuta... Doamne! dar cum să nu o facă...

Abia împletită fu cununa, până ce și începu să fie ceva cum n-a mai fost... Acuma nu era mai mult vifor, nu mai mult întunecos; pământul nu se cutremura mai mult... Se făcea nu știu ce și nu știu cum... destul că lui Petru îi părea c-a intrat cineva în miezul lumii și a început s-o întoarcă pe dos...

Grozav era ce era, și înfricoșat... și... să ferească Dumnezeu!...

– Vezi așa! zise Murgul supărat, dacă n-ai putut rămânea în pace.

Petru văzu că nu mai vede nimic, începu a sâmți că nu mai sâmte nimic și dete a pricepe că nu mai are ce să priceapă; tăcu dară și nu zise nimic, ci se încinse și se făcu gata de luptă.

– Vie acuma Vâlva! strigă după aceea. Sau mor, sau îi pun frâul în cap!

Abia zise vorba, până ce și văzu ceva nemaivăzut apropiindu-se către dânsul... o negură deasă venea către Petru. Așa era de deasă negura asta, încât Petru nici pe sine însuși nu se putea vedea în ea.

– Ce e asta?! strigă el cam înspăimântat, când începu a sâmți că-l doare din toate părțile.

Se înspăimântă însă și mai tare când văzu că nici el singur nu-și aude vorba în negura cea deasă. Începu dar a da cu sabia în dreapta și în stânga, pe dinainte și pe dindărăt, a da în toate părțile și din toate puterile